

Ambulantisering bij Lojal

Een kwalitatief onderzoek naar ervaringen van jongeren en ambulante begeleiders van Stichting Woonzorg Lojal met de overstap van wonen in een woongroep naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding

Meesterproef van Ans Winkelman-Haer

Augustus 2018

Opleiding Master Health Care & Social Work

Saxion Hogescholen te Enschede

Eerste beoordelaar: Dr. M. Braun

Tweede beoordelaar: Dr. N. Ketelaar

Voor u ligt de meesterproef die ik heb uitgevoerd in het kader van mijn opleiding “Master Health Care & Social Work”. Deze opleiding die ik na een jarenlange werkervaring in het groepswork en de ambulante begeleiding ben gaan volgen, heeft me gebracht waar ik op hoopte: de vaardigheid om me te verdiepen in een onderwerp en het te bekijken vanuit meerdere kanten, gebaseerd op mijn kennis, werkervaring en mijn gevoel, maar nu ook gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Mijn meesterproef bracht al deze aspecten samen en is dan ook met veel plezier uitgevoerd.

Bij Stichting Woonzorg Lojal heb ik dankzij Servy Milder kennis mogen maken met bevlogen werkers en stuk voor stuk bijzondere jongeren. Wat vond ik het mooi om van beide kanten te horen dat deze stichting een uitdaging niet uit de weg gaat en vooral denkt in mogelijkheden om aan te sluiten bij dat wat hun jongeren nodig hebben. Vanuit de overheid wordt gestimuleerd dat mensen die zorg nodig hebben de beweging maken vanuit de instelling naar wonen in de wijken. Hopelijk levert dit onderzoek een bijdrage aan het proces van succesvol doorstromen van wonen in een woongroep naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding bij Stichting Woonzorg Lojal. Mensen van Lojal en in het bijzonder de jongeren: enorm bedankt voor jullie medewerking aan dit onderzoek, en ik wens jullie heel veel goeds toe!

Graag wil ik ook op deze plek de docenten van de opleiding Master Health Care & Social Work en mijn medestudenten bedanken voor al hun kennis en ervaring die ze met me hebben gedeeld, en het enthousiasme waarmee ze dat hebben gedaan. Vooral Margriet Braun ben ik dankbaar voor het meedenken en de kritische blik die heeft gemaakt dat ik nu tevreden en trots kan zijn op deze meesterproef.

Tot slot wil ik mijn gezin bedanken, voor alle steun en aanmoediging van de afgelopen twee jaren. “Het geeft niks”, als ik weer eens iets moest afzeggen vanwege de studie, en: “je kunt het”: zonder dat was het nooit gelukt.

Ans Winkelman-Haer

Samenvatting

Ambulantisering is de beweging, gestimuleerd vanuit de overheid, waarbij mensen die hulp nodig hebben bij voorkeur buiten een instelling (intramuraal) in hun eigen woning (extramuraal) hulp krijgen. Dit is goedkoper en maakt dat mensen met problemen beter deelnemen aan de samenleving. Bij stichting Woonzorg Lojal wordt ervaren dat een te vroege overstap vanuit de woongroep naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding problemen kan opleveren, maar in die situatie de jongeren niet meer mogen terugvallen op een intramurale plek. In dit kwalitatieve onderzoek is gekeken naar factoren die belangrijk zijn bij een succesvolle overstap van de woongroep naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. Dit is gedaan door acht jongeren en vier begeleiders te bevragen over de keuze en verwachtingen, het verleden en de problemen, huisvesting, financiën en werk, het netwerk en de begeleiding. Gebleken is dat de problematiek van de jongeren, het opbouwen van een hulpverleningsrelatie en het vinden van woonruimte soms vraagt dat jongeren langer voorbereiding nodig hebben om de stap naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding te kunnen maken. De begeleider speelt een belangrijke rol in het verstrekken van informatie aan zowel de jongere als de gemeente op het moment dat er een keuze wordt gemaakt voor een extramurale indicatie. Daarnaast kan de voorbereiding op zelfstandig wonen met ambulante begeleiding worden verbeterd door ambulante begeleiders al vroegtijdig contact te laten leggen met, en voorlichting te laten geven aan jongeren op de woongroep. Zo kan de ambulante begeleider de werkrelatie tussen jongere en ambulante begeleider benadrukken en een realistisch beeld schetsen van zelfstandig wonen om zo impulsieve keuzes proberen te voorkomen.

Summary

“Ambulantisering” is the movement, stimulated by the government, where people who need help should receive assistance outside of an institution in their own home. This is cheaper and makes people with problems better participate in society. Stichting Woonzorg Lojal has experienced that a too early transfer from residential care to independent living with professional support can cause problems, but in that situation the young people are no longer allowed to fall back on a place in the residential care. This qualitative study looked at factors that are important for a successful transition from the residential group to independent living with professional support. This was done by asking eight young people and four social workers about the choice and expectations, the past and the problems, housing, finances and work, the network and the support. It has been found that the problems of young people, the building up of a counseling relationship and the finding of living space

sometimes require that young people need longer preparation in order to make the step towards living independently with ambulant guidance. The social worker plays an important role in providing information to both the young people and the community at the time that a choice is made for living independently. In addition, the preparation for independent living can be improved by having social workers contact and inform young people on the residential group at an early stage. Thus the social worker can emphasize the working relationship between a younger and his social worker and sketch a realistic picture of independent living in order to prevent impulsive choices.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1 Inleiding	5
1.1 ambulantisering bij Stichting Woonzorg Lojal	6
1.2 Stichting woonzorg Lojal	7
1.3 Jongeren die vanuit een woonvoorziening zelfstandig gaan wonen	8
1.4 Onderzoeksvraag en onderzoeksdoel	11
2 De onderzoeksmethode	11
2.1 Onderzoeksdesign	11
2.2 De respondenten	12
2.3 De procedure	12
2.4 Het meetinstrument	13
2.5 Kwaliteit van het onderzoek	13
2.6 Data analyse	14
2.7 Ethische verantwoording	14
3 Resultaten	15
3.1 Keuze om ambulant te gaan wonen	15
3.2 Verleden en problematiek	17
3.3 Huisvesting, financiën en werk	18
3.4 Netwerk	19
3.5 Begeleiding	20
4 Conclusie en discussie	22
4.1 Conclusie	22
4.2 Discussie	23
4.3 Beperkingen van het onderzoek	25
5 Aanbevelingen	26
Literatuurlijst	28
Bijlage 1 toestemmingsformulier	30
Bijlage 2 topiclijsten	31

1 Inleiding

Volwassen worden en op eigen benen leren staan, dat gaat niet vanzelf. Ouders en kinderen kunnen in dat proces meestal wel wat hulp gebruiken. Een gesprek met de leerkracht of het lezen van een folder kan al voldoende ondersteuning zijn voor ouders waardoor het weer goed gaat met de jongere en de opvoeding. Er is echter een categorie jongeren waarvan de problemen niet eenvoudig kunnen worden opgelost. Bijvoorbeeld bij jongeren met zwaardere psychische problemen, gedragsproblemen, opvoedproblemen of een verstandelijke beperking. Deze jongeren kunnen terugvallen op jeugdhulp (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2016).

In de eerste helft van 2017 hebben ruim 311.000 jongeren van 0 tot 23 jaar jeugdhulp gekregen in Nederland aldus het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2017). Van de jongeren met jeugdhulp ontvangt 68% ambulante jeugdhulp op de locatie van de jeugdhulpaanbieder. Bijna 18% van de jongeren krijgt hulp van een wijk- of buurtteam van de gemeente. Ruim 39.000 jongeren krijgen jeugdhulp met verblijf. Dat is ruim 12% van alle jongeren met jeugdhulp. Hiervan waren bijna 19.000 jongeren in een pleeggezin opgenomen en 4.000 ondergebracht in gezinsgerichte opvang (CBS, 2017). Zorg met verblijf wordt intramurale zorg genoemd, de ambulante zorg heet ook wel extramurale zorg.

De overheid vindt het belangrijk dat hulp aan jongeren laagdrempelig en dicht bij huis wordt gegeven. (Movisie, 2015). Vroegtijdig hulp inzetten, zo is het idee, kan betekenen dat problemen in een vroeg stadium opgelost kunnen worden waardoor het inzetten van duurdere, intramurale zorg, minder vaak nodig is (VNG, 2016). De kosten zijn echter niet de enige afweging: eigen kracht en verantwoordelijkheid van de burger staan centraal en er wordt meer een beroep gedaan op het zelforganiserend vermogen van mensen (VNG, 2015). Alleen in het uiterste geval kan een jongere gebruik maken van een intramurale plek. Het aantal intramurale plekken is afgenomen (VNG, 2016).

De beweging om zoveel mogelijk zorg extramuraal te geven wordt ook wel ambulantisering genoemd. Dit betekent dat er hulp wordt gegeven om een intramurale zorg te voorkomen, maar ook om vanuit een intramurale woonplek zo snel mogelijk weer zelfstandig te wonen met extramurale begeleiding (Trimbos instituut, 2012). In het kader van de ambulantisering van kwetsbare mensen benadrukt de VNG (2015) de "sociale inclusie" waarbij deze kwetsbare mensen zoveel mogelijk deelnemen aan het maatschappelijk verkeer, als een noodzakelijk gebeuren. De VNG (2015) ziet hier een grote rol weggelegd voor gemeenten en woningbouwcorporaties, waar het een stabiele woonplek in een wijk betreft. Tevens moet er sprake zijn van voldoende en professionele zorg, met werkers die een goede werkrelatie kunnen opbouwen met de hulpvrager, flexibel zijn en gedurende langere tijd kunnen ondersteunen bij een hulpvraag, die centraal staat in de ogen van de VNG (2015). Goede voorzieningen om te steunen op financieel gebied, dagbesteding en tot slot het creëren van een

draagvlak in een buurt door preventie en tijdig ingrijpen worden ook als belangrijke factoren genoemd om van ambulantisering een succes te maken.

1.1 Ambulantisering bij Stichting Woonzorg Lojal

De Transitie Autoriteiten Jeugd (TAJ, 2017) meldt in haar rapport dat de bureaucratische lasten menig instelling voor jeugdhulp zwaar vallen. Veranderende geldstromen, eisen van de gemeente en verandering van het aanbod kosten de instellingen tijd en geld. De aanbevelingen in het rapport aan gemeenten bestaan uit adviezen om de dialoog over de inhoud aan te gaan. Met de inhoud wordt door de TAJ bedoeld: samen met jeugdhulpaanbieders goede prognoses maken, rekening houdend met effecten van de transformatie, zoals minder vraag naar specialistische hulp (door eerder ingrijpen, laagdrempelig), daarop het aanbod en uitbreiding van ambulante hulpverlening afstemmen. Stichting Woonzorg Lojal is een organisatie die hulp biedt aan vooral jongeren met problemen in meerdere gemeenten en heeft derhalve met meerdere wensen en eisen te maken. De visie van de stichting en haar werkwijze, moet regelmatig worden toegelicht en dat is bij de ene gemeente meer succesvol dan bij de andere. De gemeente, als financier, heeft het liefst snelle resultaten en dat staat meestal haaks op de contextuele benadering van Lojal die begeleiding over langere tijd vraagt en waar het ene moment meer tijd in de jongere geïnvesteerd moet worden dan het andere moment. Waar vraaggericht werken vanuit de hulpvraag belangrijk wordt geacht (TAJ, 2017) evenals eigen kracht (VNG, 2015) en sociale inclusie (VNG, 2016) is het de vraag wat en wie de doorslag geeft bij de keuze tot ambulant begeleid wonen van de jongeren bij Lojal. Zijn het de financiën, is het de hulpvraag die de jongere zelf niet altijd goed onder woorden kan brengen, is het eigen kracht en sociale inclusie die bij kwetsbare jongeren onder tijdsdruk moet worden aangewakkerd?

In Zutphen heeft Lojal een woongroep met 16 plekken, van waaruit ook 23 jongeren begeleid worden die 24 uur per dag terug kunnen vallen op begeleiding. In totaal zijn er dan in Zutphen intramurale woonplekken voor 30 a 40 jongeren. De gemeente Deventer, die beslist over de intramurale jeugdzorg in Zutphen, dringt aan op “ambulantisering” van de zorg in Zutphen. Dit betekent dat een groot deel van de 30 a 40 intramurale woonplekken extramurale plekken (ambulante plekken) zouden moeten worden. Daarom is het belangrijk dat Stichting Lojal zich beraadt op de vraag hoe ze de ambulante begeleiding van de jongeren vorm kunnen geven zowel financieel, als waar het de inzet van personeel betreft. Maar meer nog dan dat: is het mogelijk om deze jongeren de best mogelijke zorg te blijven bieden als ze ambulant wonen? Zoals de directie van Lojal zegt: “wij zijn loyaal naar onze jongeren!”.

1.2 Stichting Woonzorg Lojal

Stichting Woonzorg Lojal biedt een breed scala aan mogelijkheden: voor jongeren, jongvolwassenen en eventueel nog andere doelgroepen is er de mogelijkheid tot wonen, ambulante begeleiding, dagbesteding, gezinsbegeleiding, begeleiding naar school of werk, beheer van financiën, advies en bemiddeling (Lojal, z.j.). Anno 2017 zijn er bij Lojal 47 mensen werkzaam. In totaal worden er 150 jongeren begeleid. Daarvan wonen er 50 intramuraal en worden er 100 extramuraal begeleid.

Woonlocaties zijn te vinden in Doetinchem, Zutphen, Zelhem, Laren (gezinshuis) en Winterswijk. Dit betreft woongroepen waar intramuraal wordt gewoond. Vanuit deze groepen worden ongeveer 100 jongeren ambulant begeleid. Hulp wordt gevraagd en geboden wanneer er sprake is van één of meerdere diagnoses zoals ADHD, autisme, een licht verstandelijke beperking (LVB), depressie of een borderline-stoornis, die problemen opleveren in het dagelijkse leven. Een speciale expertise en affiniteit is aanwezig bij Lojal met hechtingsproblematiek. Hechtingsproblematiek ontstaat wanneer kinderen in hun jonge jaren geen affectieve relatie of hechting met een vaste verzorger hebben kunnen ontwikkelen (Nji, 2018). Het begeleiden van deze jongeren en hun netwerk vraagt een lange adem. Om de begeleiding van deze jongeren met hechtingsproblematiek vorm te geven is er gekozen voor het contextuele werken, een methode die is vormgegeven door Prof. Dr. I. Boszormenyi-Nagy (1920–2007). Het herkennen en erkennen van de rol van het kind in het gezin van herkomst, maar daarbij ook kijken naar problemen die van generatie op generatie spelen, is een belangrijk onderdeel van de begeleidingsmethode. Hierbij wordt ook het contact met de jongeren van de woongroep als middel ingezet. Jongeren met hechtingsproblematiek zijn niet altijd geneigd om zaken aan te nemen van volwassenen, groepsgenoten kunnen dan beter overtuigen of tot voorbeeld dienen. Tevens is de woongroep een plek om te oefenen met sociale relaties (De la Fosse, 1997). Kummeling (1995) beschreef in zijn boek dat de jongere altijd vraagt om contact en nabijheid maar vanwege de hechtingsproblematiek altijd trouw zal blijven aan zijn ouders. Daarom is de communicatie met het netwerk ook zo belangrijk (Schuengel, Venmans, van Ijzendoorn & Zegers, 2006). Een hulpverlener zal “afstandelijke betrokkenheid” moeten betrachten, en de jongere zelf aan het nadenken zetten om vervolgens zijn eigen keuzes te maken. Deze afstandelijke betrokkenheid houdt in dat er geen innige, warme relatie wordt aangegaan met de jongere maar wel een betrouwbare relatie, waarbinnen er naar gestreefd wordt om de jongere de best mogelijke begeleiding te bieden en dat er voor de jongere altijd de deur open staat als ie hulp nodig heeft (Loyaliteit naar de jongere). Vanwege de hechtingsproblematiek die zich kan uiten in het veelvuldig vragen om aandacht, uitdagend of zelfdestructief gedrag, hebben jongeren al veel woonplekken gehad en de begeleiding is gericht op het

doorbreken van dit patroon. Hiertoe moet de hulpverlener niet te dichtbij komen maar een stabiele factor zijn, voorspelbaar, en de leefregels en afspraken bewaken (De la Fosse, 1997).

De afgelopen jaren heeft Lojal in Zutphen ervaring opgedaan met jongeren die vanuit de woongroep op zichzelf gingen wonen met of zonder ambulante begeleiding. Daar waren drie redenen voor: de begeleiders hebben dit gestimuleerd, de jongere wilde het zelf graag of de gemeente bepaalde dat de plek in de woongroep niet meer door de jongere bezet mocht worden gehouden. Dit zelfstandig wonen (met ambulante begeleiding) was in de afgelopen periode in een aantal gevallen wel succesvol, echter zijn er volgens Lojal meerdere situaties te noemen waar dit minder succesvol verliep. In de minder succesvolle situaties, waar het zelfstandig wonen met ambulante begeleiding niet mogelijk bleek, was het erg moeilijk om deze jongeren weer in de woongroep op te vangen omdat dat vanuit de gemeente niet meer werd gefinancierd. Het argument van de gemeente was dat het de keuze van de jongere zelf was om zelfstandig te gaan wonen. Deze rigiditeit kan ingegeven zijn door het feit dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in de tweede helft van 2017 constateert dat een kwart van de 388 gemeenten kampt met een groot tekort op de Jeugdzorg en dat dit tekort oploopt (VNG, 2017). Een reden te meer voor gemeenten, om bij zorgverleners aan te dringen op de minder dure zorg en een snelle doorstroom van cliënten naar zelfstandigheid. Voor de jongeren betekent dit dat de noodzaak voor een verblijf in een woonlocatie aangetoond moet worden, en ze vaker een “nee” zullen horen.

Het lijkt in de situatie van het ambulant moeten of willen gaan wonen voor de jongere, de gemeente en voor de mensen van Lojal helpend om naar de feiten te gaan kijken. Wat hebben jongeren die begeleid worden door Lojal nodig om de stap van wonen in de woongroep naar ambulant zelfstandig wonen succesvol te kunnen maken nadat ze al jaren in de woongroep hebben doorgebracht? Kan de stichting op basis van opgedane kennis een voorspelling doen over de kans op succesvol ambulant begeleid wonen van de jongeren, om zo in goed overleg met de jongeren en de gemeente de beste keuzes te maken voor jongeren?

1.3 Jongeren die vanuit een woonvoorziening zelfstandig gaan wonen

In Westerse landen zoals Amerika, Australië, Frankrijk en Engeland eindigt de jeugdhulp vaak op de leeftijd van 18 jaar. Over hoe het de jongeren daarna vergaat na een vaak jarenlang verblijf in tehuisen of pleeggezinnen, is onderzoek gedaan. Uit deze onderzoeken komen een aantal factoren naar voren, die ook van belang zijn voor de overstap die de jongeren van Lojal maken van een woongroep naar ambulant zelfstandig wonen.

De meerderheid van de jongeren die vanuit een woonvoorziening zelfstandig zijn gaan wonen hebben tot de leeftijd van 25 jaar nog een vorm van *begeleiding* nodig (Dumaret, Donati & Crost, 2011; Mendes, Baidawi & Snow, 2013). Dit is omdat de ontwikkelingsleeftijd niet altijd gelijk loopt met de werkelijke leeftijd, waardoor jongeren soms moeilijk de consequenties van hun keuzes kunnen overzien (Mendes et al., 2014). Naar de *verwachtingen* van jongeren en hun ouders of hulpverleners van de overgang van wonen in een woonvoorziening en naar de noodzaak van begeleiding naderhand is door Trout, Hoffman, Huscroft-D'Angelo, Epstein, Duppong Hurley & Stevens (2014) onderzoek gedaan. Hieruit blijkt dat ouders en hulpverleners veel meer belang hechten aan deze nazorg dan de jongeren zelf. Dit kan te maken hebben met het feit dat jongeren zichzelf overschatten. Waar ouders, hulpverleners en jongeren het wel over eens waren volgens Trout et al. (2014) was dat er voor de overstap naar het zelfstandig wonen contact moet zijn geweest met de nieuwe hulpverleners zodat de overstap naar het zelfstandig wonen goed verloopt. Dan kan er al door de nieuwe hulpverleners contact worden gelegd met externe partijen zoals de school, en kan er al hulp worden geboden op administratief gebied en deze nieuwe hulpverlener kan ook een rol spelen in de voorbereiding op het zelfstandig wonen van de jongere.

Een aantal factoren vergroten de kans op succes bij het zelfstandig wonen: de afwezigheid van een ontwikkelingsstoornis, een vrouw zijn, geen mishandeling en misbruik te hebben meegemaakt en het hebben van ouders zonder psychische problemen (Dumaret et al., 2011). Een diploma of begeleiding naar werk en het ter beschikking stellen van een woonplek werd door de jongeren als helpend ervaren om succesvol zelfstandig te kunnen wonen (Dumaret et al., 2011). Ook komt uit het onderzoek van Mendes et al. (2013) naar voren dat het hebben van een veilige, geschikte en betaalbare *woonplek* een factor voor succesvol zelfstandig wonen is. Reilly (2003) noemt dat *psychische problemen* en meerdere verhuizingen tijdens het intramuraal wonen factoren zijn die een succesvolle overstap naar zelfstandig wonen in de weg staan. De kans op drank en drugsmisbruik, ongewenste zwangerschap, dakloos worden en belanden in de criminaliteit is dan groter. Daarom is het belangrijk om het *verleden* te accepteren en te verwerken met behulp van goede psychische begeleiding (Reilly, 2003).

Of de jongere een *netwerk* heeft, is ook een succesfactor te noemen. In de literatuur wordt het ook wel een vangnet genoemd (Mendes et al., 2013). Een positief steunend netwerk is van belang: dat kunnen vrienden, familie, leraren, maar ook begeleiders vanuit de woonvoorziening zijn. Bij de overstap naar zelfstandig wonen is het raadzaam om niet weer nieuwe begeleiders te introduceren, omdat jongeren uit een woonvoorziening al met zoveel nieuwe mensen te maken hebben gekregen (Reilly, 2003). Over hoe de *begeleiding* er het beste uit kan zien noemen Sharples, Gibson & Galvin (2002) dat het belangrijk is dat de ambulant begeleider in het begin regelmatig langs komt en dan de voortgang bespreekt, welke doelen er nog zijn en hoe de jongere die wil behalen. De ambulant

begeleider is goed op de hoogte van de lokale gang van zaken, en kan de jongere met het regelen van bijvoorbeeld *financiën* goed voorthelpen. Met andere betrokken instanties is nauw overleg, waarbij de ambulant begeleider als een steun naast de jongere staat. Wanneer het goed gaat kunnen de bezoeken afnemen. Onderzoek van Van Audenhove & van der Laenen (2017) dat de *verwachtingen* van jongeren die woonzorg verlaten onderzocht, gaf aan dat slechts weinig jongeren de hulpverlener als steunende factor noemen. Jongeren die wel de hulpverlener als steun zien, beschrijven dat deze hulpverleners aan een drietal voorwaarden voldoen. De hulpverlener moet betrouwbaar zijn, flexibel zijn (bereikbaarheid) en hen onvoorwaardelijk accepteren zoals ze zijn. Jongeren willen respectvol behandeld worden, en de kans krijgen om fouten te maken en het dan opnieuw te proberen. Voor het zelfstandig wonen na de woonvoorziening is een netwerk erg belangrijk, daarom is het noodzakelijk dat jongeren sociale en relationele vaardigheden ontwikkelen. De hulpverlener moet de jongere motiveren om het netwerk te ontwikkelen, versterken en uit te breiden.

Yung (2016) concludeert in zijn artikel dat de meeste *psychische problemen* na het achttiende levensjaar voortgang vinden maar dat de jongere niet snel geneigd is om daar hulp voor in te schakelen. Belangrijk is dat er *begeleiding* is die gemakkelijk in contact treedt met de jongere en desgewenst kan stimuleren om hulp te accepteren. Courtney, Piliavin, Grogan-Kaylor & Nesmith (2001) concludeerden dat jongeren achteraf aangeven door de woonvoorziening onvoldoende te zijn voorbereid op een aantal vaardigheden zoals het vinden van werk en een woning en omgaan met geld, familie en vrienden.

Hoe belangrijk het is om langere tijd contact te blijven houden met hulpverleners die jongeren al kennen vanuit hun jeugd beschrijven Höjer & Sjöblom (2014). Omdat er bij jongeren met een instellingsverleden vaak weinig contact is met ouders en netwerk is er behoefte om vragen te kunnen stellen over wonen, financiën, werk, school en er is ook behoefte aan emotionele ondersteuning. Maar niet alleen dat: ook als het goed gaat is er de behoefte om dat te delen met hulpverleners die hen al langere tijd kennen.

Deze eerdere internationale onderzoeken geven factoren aan die van invloed zijn op het al dan niet succesvol overstappen van wonen in een woonvoorziening naar zelfstandig wonen. Als belangrijkste factoren kwamen naar voren: *keuze en verwachtingen* (Trout et al., 2014), *het verleden* (Dumaret et al., 2011; Reilly, 2003), *de huisvesting, financiën en werk* (Dumaret et al., 2011; Sharples et al., 2002; Courtney et al., 2001), *het netwerk* (Mendes et al., 2013; Dumaret et al., 2011; Courtney et al., 2001), en *de begeleiding* van professionals (Dumaret et al., 2011; Reilly, 2003; Sharples et al., 2002; Van Audenhove & Vander Laenen, 2017; Yung, 2016; Höjer & Sjöblom, 2014). Omdat er vooral in Zutphen de noodzaak is tot ambulantisering, en omdat de achtergronden en problematiek van de aldaar wonende jongeren divers is, worden in dit onderzoek de factoren die belangrijk worden geacht

getoetst aan de ervaring van de deskundigen, namelijk de jongeren die het betreft en hun begeleiders in Zutphen.

1.4 Onderzoeksvraag en onderzoeksdoel

Onderzoeksvraag:

Wat ervaren jongeren die begeleid worden door Stichting Woonzorg Lojal en wat ervaren hun ambulante begeleiders als belangrijke factoren om succesvol door te kunnen stromen van wonen in een woongroep, naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding?

Doelstelling:

Interne doelstelling: Inzicht krijgen in factoren die door jongeren en ambulante begeleiders van Lojal belangrijk worden geacht om succesvol te kunnen doorstromen vanuit de woongroep naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding.

Externe doelstelling: Met de verkregen inzichten kan Stichting Woonzorg Lojal haar werkwijze aanpassen of versterken. Factoren die belangrijk worden geacht voor een succesvolle doorstroom vanuit de woongroep naar ambulant begeleid wonen, kunnen worden versterkt of worden toegevoegd als ze nog niet worden toegepast. Inzichten gebaseerd op wetenschappelijke, professionele en ervaringskennis kunnen de uitvoering versterken.

2 De onderzoeksmethode

2.1 Onderzoeksdesign

De centrale onderzoeksvraag is een beschrijvende vraag. De nadruk ligt op de ervaringen van de jongeren en begeleiders, op hun verhaal en dit kan goed met een kwalitatieve strategie worden opgehaald. Hier is dan ook voor gekozen. Het doel is om de ervaringen van jongeren en hun begeleiders te verzamelen, te analyseren en patronen daarin te ontdekken. Er is gekozen voor twee perspectieven omdat de jongeren en hun begeleiders beide nauw betrokken zijn bij de situatie. De interviews zijn gehouden aan de hand van een inleiding en een semigestructureerde vragenlijst die is samengesteld aan de hand van thema's (topics) die gevonden zijn in de literatuur. De topiclijsten en de vragen zijn terug te vinden als bijlage 2.

2.2 De respondenten

Aan het onderzoek hebben acht jongeren meegedaan in de leeftijd van 19 tot 30 jaar en vier begeleiders, twee mannen en twee vrouwen met ieder een werkervaring van meer dan acht jaar in het werkveld. Er zijn respondenten benaderd die voldeden aan een aantal criteria (purposive sampling). Criterium voor de begeleiders was langer dan een half jaar ambulant te werken vanuit de locatie van Lojal in Zutphen. Van de vier geïnterviewde begeleiders waren er drie begeleiders die hieraan voldeden, echter één van de begeleiders werkte sinds kort weer bij Lojal na een onderbreking van meerdere jaren waarin degene werkzaam is geweest bij de jeugdreclassering. Vanwege de beschikbaarheid en de ruime ervaring in het werkveld is er voor gekozen deze begeleider toch deel te laten nemen aan het onderzoek. Criteria voor de jongeren waren: een leeftijd vanaf 18 jaar en na hun 18^e verhuisd vanuit de woonlocatie van Lojal naar een zelfstandige woonplek met ambulante begeleiding. Van de acht jongeren waren er twee die tijdens het interview aangaven niet in een woongroep van Lojal te hebben gewoond. Een van deze twee jongeren kwam vanuit een woongroep van een andere stichting, de andere jongere kwam vanuit geheel zelfstandig wonen. Drie van de acht jongeren woonden ambulant begeleid in een woning die naast de woongroep staat. De anderen woonden elders in Zutphen. Vijf van de acht jongeren hadden een intramurale indicatie, drie jongeren een extramurale indicatie.

2.3 De procedure

Er waren bij Stichting Woonzorg Lojal tien jongeren die aan de criteria voldeden. Acht jongeren zijn door een begeleidster gevraagd om mee te werken aan de interviews. Daarvoor heeft zij de tekst van de consentverklaring gebruikt, zodat ze kon uitleggen hoe en waarover het interview zou gaan. Voorafgaande aan de uitnodiging heeft er een bezoek plaatsgevonden aan de woongroep, waardoor er al kennis was gemaakt met een aantal jongeren en begeleiders. Desondanks gaven de meeste jongeren aan het spannend te vinden om geïnterviewd te worden. Dit had vooral te maken met het in hun ogen officiële karakter van een interview en hun onbekendheid daarmee.

De interviews hebben plaatsgevonden in het kantoor van de woongroep in Zutphen en in de huiskamer van een ambulant woonhuis naast de woongroep waar verder niemand aanwezig was. Er is na de kennismaking uitleg gegeven over de procedure waarna de toestemmingsverklaring is ondertekend door de respondent en de interviewer. Daarna is de geluidsopname aangezet en het interview gestart.

2.4 Het meetinstrument

De topiclijst is gemaakt aan de hand van een literatuurstudie waarbij is gezocht naar succesfactoren bij de overstap van jongeren die vanuit een 24 uursetting zelfstandig zijn gaan wonen. In de literatuurstudie zijn concrete thema's gevonden die belangrijk zijn bij het zelfstandig gaan wonen. Deze thema's zijn: *keuze en verwachtingen* (Trout et al., 2014), *het verleden* (Dumaret et al., 2011; Reilly, 2003), *de huisvesting, financiën en werk* (Dumaret et al., 2011; Sharples et al., 2002; Courtney et al., 2001), *het netwerk* (Mendes et al., 2013; Dumaret et al., 2011; Courtney et al., 2001), en *de begeleiding* van professionals (Dumaret et al., 2011; Reilly, 2003; Sharples et al., 2002; Van Audenhove & Vander Laenen, 2017; Yung, 2016; Höjer & Sjöblom, 2014). Zo wordt bijvoorbeeld over het *netwerk* beschreven in de literatuur dat een positief steunend netwerk van belang is, en dat kan bestaan uit familie, vrienden maar ook hulpverleners. De thema's zijn terug te vinden in de inleiding bij 1.3.

Bij de ontwikkeling van de vragenlijst zijn twee pilotinterviews gehouden. Dit om te onderzoeken of de vragen goed geformuleerd waren en of met de vragen antwoord kon worden gegeven op de onderzoeksvraag. Uit de pilot zijn een aantal verbeterpunten gekomen, zoals een open inleidende vraag, het item "verleden" uit te breiden met gedragsproblemen en psychische problemen, het samenvoegen van het item "inkomen" met "huisvesting" en "financiën", omdat bij de pilotinterviews bleek dat de relatie tussen inkomen en de huisvesting sterk was. In de onderzoeksvraag wordt gevraagd naar de mening van zowel jongeren als begeleiders, met als doel de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten.

2.5 Kwaliteit van het onderzoek

In het onderzoek is geprobeerd zoveel mogelijk te werken volgens de kwaliteitseisen van Cuba & Lincoln (in Bryman, 2016, p.384). Zowel bij de pilot als bij het onderzoek zelf is er door ervaren onderzoekers vanuit Saxion Hogescholen en door medestudenten meegekeken naar de opzet, de inhoud en de resultaten van het onderzoek (dependability, credibility). Hierbij is objectiviteit bewaakt (confirmability). Het onderzoeksproces is zo nauwkeurig mogelijk beschreven en de topiclijsten zijn opgenomen als bijlage (dependability). Alle verzamelde data zoals de geluidsopnames en de getranscribeerde interviews zullen vijf jaar worden bewaard.

Het onderzoek voor de meesterproef zal met een vergelijkbare doelgroep in vergelijkbare situaties opnieuw uitgevoerd kunnen worden met de definitieve topiclijst. De uitkomsten van het onderzoek zijn slechts ten dele generaliseerbaar voor de hele populatie omdat er aspecten naar voren komen die

specifiek gelden voor de jongeren van Lojal en verband houden met de werkwijze van Lojal (transferability).

Omdat de uitslag van het onderzoek de ervaringen betreft van degenen waar het om gaat, de jongeren, en de begeleiders die dicht bij hun staat, zal het onderzoek voor stichting Lojal bij overleg met de jongeren en de gemeente, maar ook bij het vaststellen van hun werkwijze, van belang kunnen zijn (authenticity).

2.6 Data analyse

De interviews zijn opgenomen en naderhand getranscribeerd. De transcripten zijn gelezen en tekstfragmenten zijn onderverdeeld aan de hand van de vijf thema's die gebruikt zijn in de topiclijst, te weten *de keuze en verwachtingen, het verleden, huisvesting, financiën en werk, netwerk en begeleiding van professionals*. Binnen deze thema's is er onderscheid gemaakt tussen uitspraken van begeleiders en van jongeren. Er is gezocht naar patronen door tekstfragmenten die met elkaar overeen kwamen bij elkaar te ordenen. Zo kwam bijvoorbeeld uitspraken over "vertrouwen" veel naar voren als het over *begeleiding* ging. Aan de hand van deze overeenkomsten en de uitzonderingen daarop is gerapporteerd. Deze aanpak sluit aan bij de wijze van coderen beschreven door Jansen (2016) die de thema's uit de topiclijst als mogelijk uitgangspunt noemt van coderen. Hierna is de tekst gecodeerd volgens de methode omschreven door Bryman (2016).

2.7 Ethische verantwoording

Voor het interview is mondeling uitleg gegeven over de duur van het interview, de anonimiteit en de hoe de data analyse zal plaatsvinden. De informatie uit de interviews wordt anoniem verwerkt, dat wil zeggen dat nergens in het onderzoek namen worden vermeld. Er zal slechts gesproken worden over "de jongere" of "de begeleider". Bij kwalitatief onderzoek is het erg moeilijk om vertrouwelijkheid en privacy te waarborgen (Bryman, 2016). Omdat het hier specifiek een onderzoek in Zutphen betreft, kan het voorkomen dat ondanks anonimiteit door directie, begeleiders en jongeren beschrijvingen en citaten in het onderzoek te herleiden zijn naar personen. Dit is benoemd tijdens de mondelinge uitleg voorafgaande aan het interview. De respondenten gaven aan dat zij dit geen bezwaar vonden. Er is door één respondent gevraagd na afloop van het interview om een feit niet te vermelden in de resultaten van het onderzoek. Het stond respondenten vrij om geen antwoord te geven op een vraag, dit is ook vermeld in de toestemmingsverklaring en benoemd in de mondelinge toelichting op de toestemmingsverklaring. Zie bijlage 1 voor het formulier met de toestemmingsverklaring.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd aan de hand van de vijf topics die zijn bevraagd in de interviews, te weten de keuze om ambulant te gaan wonen, het verleden, de huisvesting, financiën en werk, het netwerk en de begeleiding (3.1 tot en met 3.6).

3.1 Keuze om ambulant te gaan wonen

De keuze:

Over het algemeen wordt de keuze om ambulant te gaan wonen in overleg tussen de jongere en Lojal gemaakt. De jongeren zijn dan de woongroep ontgroeid en toe aan een volgende stap. Lojal beschikt over woonplekken waar jongeren met een intramurale indicatie ambulant kunnen wonen. Over hoe de keuze voor ambulant wonen tot stand kan komen vertelt een begeleidster het volgende:

Respondent 4 (begeleider): "Nou bij sommigen is het uit nood geboren omdat hun indicatie ophield, maar we hebben ook casussen gehad waarin cliënten gewoon klaar waren voor een volgende stap. Een jongen bijvoorbeeld die is begonnen hier op de woongroep, een 24 uurssetting, is doorgestroomd naar een zijhuis, hij heeft daar enige tijd gewoond en die liet zien hee ik kan het hartstikke goed, in samenspraak met Lojal is er gekeken: is er een woning beschikbaar waar die jongen kan wonen met twee andere jongeren, die zijn met z'n drieën in een huis gaan wonen en nu is er een ambulante indicatie aangevraagd bij de gemeente. Dus dat is een heel mooi voorbeeld van hoe het dan goed gaat, maar we hebben natuurlijk ook wel gehad in het verleden dat het wat sneller moest dan wenselijk was."

De stap vanuit de woonlocatie naar ambulant begeleid wonen wordt niet als een heel grote stap ervaren, zolang het een woning van Lojal betreft. De woning is dan al ingericht met meubilair. De jongeren vertellen op praktisch gebied goed voorbereid te zijn, ze kunnen allen wassen, schoonmaken en koken en noemen het ook belangrijk om dat te kunnen. Begeleiding is voorhanden voor ondersteuning op financieel gebied, en om aan te vragen hoe ze bepaalde dingen moeten regelen of om zaken voor hun te regelen. Vaak wordt een woning gedeeld met andere jongeren van Lojal, en dat maakt dat jongeren vertellen dat ze ook naar elkaar goed omkijken, bijvoorbeeld of ze wel gezond eten.

Begeleiders vertellen echter ook vaak te zien dat het vertrek uit de woongroep impulsief gebeurt en dat jongeren meestal van tevoren niet weten wat het zelfstandig wonen precies inhoudt. Drie jongeren beschrijven dan ook in hun verhaal dat ze de twijfel hebben gemerkt bij begeleiders op het moment dat ze zelfstandig wilden gaan wonen.

De verwachtingen:

Gevraagd naar de verwachtingen voordat ze zelfstandig gingen wonen, halen de meeste jongeren hun schouders op. Een heel duidelijke verwachting hebben ze niet, ze noemen een meer rustige omgeving en meer leefruimte. Alles zelf moeten doen of alles zelf kunnen doen. Begeleiders zeggen hierover dat ze niet de indruk hebben dat jongeren weten wat er allemaal op ze afkomt. Een begeleider beschrijft haar inschatting of jongeren weten wat er op ze af komt als volgt:

Respondent 5 (begeleider): "Ik denk zelf dat ze zelf vinden van wel, maar dat ik nog wel eens denk van niet. Dat kunnen de simpelste dingen zijn: je moet zelf je medicijnen bestellen, zelf op gaan halen, heb je genoeg voorraad, heb je wel een verwijzing, dat zijn dingen die verder van hun af staan. Met de praktische dingen zijn ze wel bezig: ik heb een bank, een tv, een bed, maar daarbij komt ook: je moet aan iedereen een adreswijziging doen, je huisarts, je tandarts. Ze zijn veel meer bezig met de vraag hoe richt ik het in. Maar ook belangrijk is: welke bus moet je nemen als je naar je werk gaat, want je komt dan vanaf een andere plek, dat soort dingen daar moet je ze wel op wijzen in het begin".

Begeleiders vinden het belangrijk dat er bij de keuze voor zelfstandig wonen niet alleen naar wordt gekeken of jongeren hun huis netjes kunnen houden en kunnen koken, maar ook of ze zich in sociaal opzicht in de maatschappij kunnen redden en of ze uit de problemen kunnen blijven. Van een woongroep waarin er veel voor de jongeren wordt gedaan naar begeleid zelfstandig wonen is in hun ogen een grote stap en ze merken dan ook dat deze jongeren hun begeleiders vaak gaan bellen met veel kleine vragen. In de woongroep was er altijd iemand in de buurt om de vraag aan te stellen, nu moeten ze de vragen uitstellen tot het moment waarop de begeleider komt en dat uitstellen is iets wat veel jongeren nog moeten leren vinden begeleiders.

De jongeren maken bij ambulant wonen onderscheid tussen een woning van Lojal, waarbij er bijvoorbeeld al een inboedel aanwezig is, en een woning die ze helemaal zelfstandig huren. Daarvoor zijn ze zich bewust dat ze moeten sparen om bijvoorbeeld een eerste maand dubbele huur te kunnen betalen, en voor de inboedel. Ook weten ze dat ze niet snel en makkelijk aan een woning kunnen komen. Het komt voor dat de gemeente de intramurale indicatie van de jongere stopt op korte termijn. De jongeren wiens intramurale indicatie is gestopt of dreigt te stoppen worden erg emotioneel bij het beschrijven van dit probleem. Vanwege het gevoel niet goed voorbereid te zijn, het dak boven hun hoofd kwijt te raken, maar ook dat hun psychische problematiek het nog niet toelaat om verder uit het zicht van begeleiding te zijn. Uit de verhalen van de jongeren en de begeleiders over de beslissing van de gemeente blijkt dat jongeren en hun begeleiders zich veelvuldig niet gehoord of erkend voelen

wanneer ze aangeven dat het allemaal te snel gaat. Een jongere die liever in de woongroep zou wonen verwoordt dat als volgt:

Respondent 6 (jongere): “Ja het enige dat ik wil zeggen is dat ik vind dat als mensen het echt kunnen, dat ze het dan moeten gaan doen. Maar mensen die het niet kunnen en heel erg hun best doen om dat uit te leggen aan de gemeente, zoals ik bijvoorbeeld die heel veel dingen heeft, en dan toch niet in aanmerking komt voor een indicatie! Ik weet niet of dat ooit veranderd gaat worden ik denk het niet, maar ja dat is wel iets dat ik denk van dat mag van mij wel anders. Als ik het kon veranderen dan had ik het wel zelf gedaan. Ik vind het gewoon soms een beetje oneerlijk”.

Jongeren en begeleiders vragen zich af of degene bij de gemeente die beslist over de indicatie wel voldoende verstand heeft van de problematiek van deze jongeren. En of de keuze gebaseerd is op bezuinigingen of op het belang van de jongere.

3.2 Verleden en problematiek

Verleden:

Van de acht geïnterviewde jongeren was er slechts één die rechtstreeks vanuit een thuissituatie bij Lojal terecht was gekomen. De anderen beschreven situaties die verschilden van bivakkeren bij een vriend, tot verblijf in meerdere pleeggezinnen en instellingen voorafgaande aan het wonen bij Lojal.

Als aan begeleiders wordt gevraagd naar de problematiek en de achtergrond van de jongeren, komt de term “instellingskinderen” naar voren. Daarmee bedoelen ze jongeren die in meerdere instellingen hebben gewoond, zeer veel hulpverleners hebben gehad waardoor het moeilijk is om een werkrelatie op te bouwen. Dit type jongeren heeft de neiging om begeleiders uit te testen, en vertrouwen opbouwen duurt lang en gaat moeizaam. Voordat het vertrouwen er is staan begeleiders regelmatig voor een dichte deur en worden ze pas ingeschakeld wanneer er echt grote problemen zijn. Aan de andere kant is er volgens de begeleiders een groep jongeren die tijdens het wonen in een woongroep gewend is geraakt aan het feit dat er veel voor hun wordt gedaan en geregeld. Vooral LVB jongeren hebben het nodig dat zaken zoals boodschappen doen en bijvoorbeeld het aanvragen van een ID-kaart met hun wordt voorbereid en begeleid en daarbij doen ze juist veelvuldig een beroep op de begeleiders.

Problematiek:

Alle jongeren gaven aan blij te zijn met de hulp die Lojal op enig moment in hun leven heeft geboden. Deze hulp werd ervaren als “een dak boven mijn hoofd”, tot rust kunnen komen, kunnen praten over

“kopzorgen”, losweken uit het drugscircuit als ook ondersteunen van trajecten in de Geestelijke Gezondheidszorg. Drie jongeren vertelden over hun depressie en dat ze zichzelf dan ook wel afvragen of ze het echt wel aan kunnen om zelfstandig te wonen. In relatie tot de depressies wordt ook angst voor eenzaamheid genoemd, zowel door de jongeren als door de begeleiders. Een jongere vertelde veel meer aandacht en begeleiding nodig te hebben dan de extramurale indicatie bood, maar een intramurale indicatie werd geweigerd door de gemeente. Andere jongeren vertellen moeite te hebben met post vanwege moeilijke woorden, niet goed om te kunnen gaan met geld, snel van slag te zijn en problemen te ervaren in de omgang met andere mensen. Over de omgang met andere mensen zegt een jongere:

Respondent 10 (jongere): “Tuurlijk ik ben direct. Ik zeg gewoon wat ik vind. [...] Kijk en ik moet afspraken hebben want anders gaat het gewoon niet zo goed in mijn hoofdje dan word ik gewoon heel druk en dan ga ik ook niet meer luisteren en zo.”

Als aan begeleiders wordt gevraagd naar de problematiek en de achtergrond van de jongeren, beschrijven ze psychiatrische problematiek zoals borderline, een hechtingsstoornis, depressie en eetstoornissen, autisme en LVB (licht verstandelijk beperkt).

3.3 Huisvesting, financiën en werk

Huisvesting:

Jongeren vertellen dat het vinden van een woning moeizaam gaat. Er zijn wachtlijsten bij de woningbouwvereniging, of lotingssystemen die maken dat het vinden van een woning over het algemeen moeizaam gaat. Dit wordt beaamd door de begeleiders die beschrijven dat zelfs met een voorrangregeling jongeren nog vaak een half jaar op een woning moeten wachten. Er is weinig geschikte woonruimte die ook nog eens betaalbaar is voor jongeren, zeker voor jongeren onder de 23 jaar die een woning zoeken onder de 412 euro, om in aanmerking te komen voor huursubsidie. Een jongere geeft de tip voor jongeren om zich zodra ze in de woongroep komen in te schrijven bij de woningbouwverenigingen. Een andere jongere zegt hierover:

Respondent 7 (jongere): “Jawel ik stond wel ingeschreven vanaf mijn achttiende al maar dan nog, die huurprijs is zo verschrikkelijk hoog en dat met mijn loontje. Met alle respect, met mijn loontje kom je niet zo ver.”

Niet alleen de wachtlijsten van de woningbouwvereniging vormen een hindernis maar ook een stempel die jongeren hebben gekregen vanwege hun instellingsverleden. Een begeleider beschrijft deze hindernis maar ook wat Lojal hier als oplossing biedt:

Respondent 9 (begeleider): "ja de woningbouwvereniging eist dan wel vaak dat moeilijke mensen begeleid worden door Lojal of een andere stichting en als het dan op naam staat van Lojal dan hebben ze wel een bepaalde garantie dat er wel begeleiding komt en dan kun je ook zeggen tegen de cliënt je moet wel aan bepaalde regels voldoen en dan heb je daar wat meer zicht op. In de praktijk werkt dat wel goed."

Zeven van de acht jongeren wonen via Lojal in een woning, ofwel op basis van een intramurale indicatie of ze huren van Lojal omdat de intramurale indicatie door de gemeente niet wordt verlengd en ze daarom een woning mogen huren van Lojal, die de woning voor een schappelijke prijs aan de jongere verhuurt.

Financiën:

De geïnterviewde jongeren zijn zich er terdege van bewust dat zelfstandig ambulant begeleid wonen geld kost: de aanschaf van spullen, de verhuizing, het inrichten van de woning. Het hebben van een Wajong uitkering is een geruststelling: een stabiele bron van inkomsten. Een tweetal cliënten vertellen dat ze zelf hun financiën bijhouden zonder hulp, of slechts met weinig hulp. De anderen geven aan dat ze op dat gebied veel hulp nodig hebben en daarbij graag gebruik maken van bewindvoering of van de ondersteuning van Lojal. Er is behoefte aan meer inzicht in financiële zaken. Jongeren verwachten van de begeleider dat die hun meer uitlegt en helpt bijvoorbeeld bij het afsluiten van een verzekering, dan nu gebeurt.

Werk:

De geïnterviewde jongeren die werken vertellen trots over hun werk. Voor hun is het een bezigheid waar ze zelfvertrouwen uit halen en sociale contacten opdoen. Zowel de werkende jongeren als de jongeren met een uitkering of studiebeurs vertellen dat hun inkomen niet hoog is en ze daarom alleen maar een heel goedkope woning kunnen huren, of een woning delen met anderen.

3.4 Netwerk

De begeleiders geven aan dat ze vanwege hun contextuele manier van werken altijd het netwerk goed in kaart brengen en dat ook proberen te betrekken bij de begeleiding van de jongere, als dat mogelijk is. De begeleiders verwachten dan ook dat jongeren die ambulant wonen als eerste naar familieleden zullen gaan met hun vragen of problemen. Dat is ook wat de helft van de jongeren aangeeft. De andere

helft geeft aan niet veel contact te hebben met familieleden, of dat er een oude vriendenkring is waar ze liever afstand van nemen. Deze jongeren beschouwen dan ook hun huidige huisgenoten of oude groepsgenoten bij Lojal als onderdeel van hun netwerk. Met vragen of moeilijke situaties zoeken zij graag antwoord bij de begeleiders van de woongroep als hun ambulante begeleider niet bereikbaar is. Voor hun is de woongroep een plek om op terug te vallen.

Begeleiders beschrijven dat jongeren vaak moeite hebben om aan te sluiten bij hun omgeving en daar contacten op te doen. Zoals in de buurt, of op het werk. De reden daarvan kan liggen bij de jongere, maar is ook afhankelijk van de omgeving waarin de jongere verkeert. Hierover vertelt een jongere het volgende:

Respondent 12 (jongere): "ja burens heb ik genoeg maar daar heb ik dan weer niks mee. De ene is alcoholist en de ander schizofreen. Ik woon er heerlijk maar ik hoef er verder niks mee".

De ene helft van de jongeren vertelt veel mensen te kennen, een groot netwerk te hebben, zij hebben een grote groep vrienden en bekenden bijvoorbeeld via het werk. De andere helft geeft aan een heel klein netwerk te hebben, vanwege problemen, veelvuldige wisselingen van woongroepen, of uit eigen keuze. Allen vertellen geen verwachtingen te hebben naar begeleiders toe voor het vergroten of onderhouden van hun netwerk. Ze hebben geen behoefte aan hulp op dat gebied, hebben ook liever niet dat een begeleider zich daarmee bemoeit. Dit wordt bevestigd in het verhaal van een begeleider.

Respondent 4 (begeleider): "ja ik benoem dat ook wel, ik zeg tegen hem ik vind dat jij een breder netwerk moet krijgen. Dan zegt hij dat vind ik niet. Waarom, ik hoef dat niet. Dat is ook angst he, angst voor niet alles kennen en niet weten hoe je het moet aanpakken, maar je kunt iemand niet dwingen."

3.5 Begeleiding

Over de ambulante begeleiding geven jongeren aan dat ze niet begeleid willen worden door een willekeurige begeleider. Ze willen het gevoel hebben dat ze deze begeleider kunnen vertrouwen, dat de begeleider hun kent en eventueel hun familie, en dat de begeleider zijn of haar strepen heeft verdiend:

Respondent 12 (Jongere over begeleidster): "als ik dingen aan haar vertel, dan gebeurt het, als ik het aan haar vraag dan gebeurt het. Als ik het aan een willekeurige andere begeleider zeg dat ik iets heb, dan schrijven ze het op, en dan blijft het daarbij."

Ook begeleiders vertellen dat het veel tijd en moeite kost om de jongere te leren kennen en dat ze daar zeker in het begin veel tijd in moeten investeren. Nieuwe begeleiders staan dan voor een dichte deur, blijven toch volhouden en pas na langere tijd hebben ze het gevoel dat ze welkom zijn en gewaardeerd worden. Ze geven ook aan dat zij in hun werk last hebben van het feit dat jongeren al zoveel verschillende hulpverleners hebben gehad en dus nogal wantrouwend staan tegenover alweer een nieuwe begeleider. Dit proberen ze op te vangen door toch zorgvuldig te zoeken naar een goede match tussen de jongere en de begeleider, maar dat is niet altijd haalbaar vanwege ziekte of personeelsswisselingen. Begeleiders helpen jongeren met financiën, post, relaties, het maken van afspraken en het regelen van zaken, boodschappen doen, het huishouden en nog veel meer. Voordat ze dit met jongeren kunnen hebben ze al veel tijd geïnvesteerd en ook hun vrije tijd in het leren kennen van de jongere en andersom.

Wanneer aan de jongeren wordt gevraagd waar ze op dit moment hulp bij krijgen en nodig hebben vinden ze dat over het algemeen een erg moeilijke vraag om antwoord op te geven. Wel vertellen ze met verve waar Lojal hun in het verleden mee heeft geholpen, bijvoorbeeld: financieel de zaken op de rit te krijgen, een dak boven hun hoofd, hun psychische problemen te overwinnen. Er is dankbaarheid en veel waardering voor de verleende hulp. Opvallend is evenwel dat een aantal jongeren op dit moment vinden dat ze niet zoveel of onvoldoende begeleiding krijgen. De oorzaak daarvan ligt volgens hun in onduidelijkheid vanwege personeelsswisselingen. Ze weten niet goed wie hun begeleider is, vinden dat begeleiding niet zoveel voor hun doet maar hebben ook niet zoveel nodig vinden ze. En er is weinig interesse, van een onlangs vertrokken begeleidster kunnen ze zich de naam niet meer herinneren, een nieuwe begeleider wordt “die man” genoemd.

Respondent 2 (jongere): Ja dus ik weet zelf wat ik van [noemt naam] kan verwachten maar bij die man, nee heb ik dat niet die ken ik niet dus”.

Jongeren die wel blij en tevreden zijn over hun begeleider, vinden dat ze, als deze begeleider hun om welke reden dan ook niet meer kan begeleiden behalve op financieel gebied verder geen begeleiding meer nodig hebben. Ze hebben geen behoefte om hun verhaal aan alweer een ander te moeten vertellen. Maar als ze dan toch iemand moesten kiezen, dan het liefst iemand die ze al eens gesproken hebben in de woongroep bijvoorbeeld.

4 Conclusie en discussie

4.1 Conclusie

In het licht gezien van de onderzoeksvraag, te weten: *Wat ervaren jongeren die begeleid worden door Stichting Woonzorg Lojal en wat ervaren hun ambulante begeleiders als belangrijke factoren om succesvol door te kunnen stromen van wonen in een woongroep, naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding?* is gebleken dat de thema's aan de hand waarvan de interviews zijn afgenomen ook door jongeren en begeleiders als belangrijke factoren worden gezien. Ook is er gebleken dat er een groot verschil wordt ervaren tussen intramuraal ambulant begeleid wonen, en extramuraal ambulant begeleid wonen. De mogelijkheid die Lojal biedt aan de jongeren om intramuraal begeleid zelfstandig te wonen is een passende eerste stap in de ambulantisering van de zorg voor deze jongeren. In de veiligheid van een *netwerk* van in elk geval bekende begeleiders, oud-begeleiders en huisgenoten, geschikte *huisvesting* en *weinig financiële lasten* kan de jongere het zelfstandig wonen ervaren en werken aan wat nodig is voor een volgende stap in zijn of haar leven. De stap naar extramuraal wonen wordt door jongeren en begeleiders als een grote en soms ook onmogelijke stap ervaren indien er sprake is van te grote psychische problematiek maar ook vanwege problemen bij het vinden van geschikte en betaalbare huisvesting. Dat Lojal woonruimte verhuurt aan jongeren wiens intramurale indicatie plotseling stopt is een pragmatische oplossing voor het probleem dat jongeren anders op straat gezet moeten worden.

Over de *keuze* om vanuit de woongroep ambulant begeleid te gaan wonen komt vooral naar voren dat het een zorgvuldige afweging moet zijn waarbij de jongere het nodig heeft om terug te kunnen vallen op de woongroep (intramuraal) als hij niet goed voorbereid is of als zelfstandig wonen niet lukt. De resultaten over het *verleden* en de *problematiek* tonen het belang aan van een goede werkrelatie met de begeleider en een problematiek die dusdanig op de achtergrond is geraakt dat het mogelijk is om zelfstandig te wonen. Het vinden van geschikte *huisvesting* erg moeilijk. Dit hangt enerzijds samen met een krappe woningmarkt maar anderzijds met *financiën* en *werk* omdat de jongeren geen hoog inkomen hebben. De meeste jongeren hebben hulp nodig bij het regelen van hun *financiën*. Met vragen of problemen gaan jongeren vaak naar hun *netwerk*, maar daar waar het netwerk klein is wordt de voormalige woongroep, de begeleiders daar en de jongeren, ook als zodanig gezien. Het is voor jongeren niet vanzelfsprekend om met problemen naar hun ambulante *begeleiding* te gaan: daarvoor moet voldoende vertrouwen zijn in de begeleider en het heeft tijd nodig om dit op te bouwen.

4.2 Discussie

Dit kwalitatieve onderzoek naar wat jongeren en hun begeleiders bij Lojal als belangrijke factoren ervaren om succesvol door te stromen van wonen in een woongroep naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding toont aan dat er binnen de thema's *de keuze en verwachtingen, het verleden, huisvesting, financiën en werk, netwerk* en *begeleiding van professionals* veel overeenkomsten zijn in de meningen van deze jongeren en hun begeleiders. Er zijn echter ook verschillen bijvoorbeeld over de uitbreiding van het netwerk. Bij vragen over het netwerk valt op dat er door begeleiders en jongeren snel naar familie wordt gerefereerd. Dit past ook bij de contextuele manier van werken van Lojal die de jongere ziet als deel van een groter geheel en dus ook van zijn familie. Echter de familiebanden van deze jongeren met problemen zijn vaak kwetsbaar. Om succesvol zelfstandig te kunnen wonen wordt vanuit de literatuur een sterk netwerk aanbevolen (Mendes et al., 2013). Ook gemeenten onderstrepen het belang van een sterk netwerk en deelname in het maatschappelijk verkeer in verband met ambulantisering (Trimbos instituut, 2012; gemeente Zutphen/Deventer, 2017; VNG, 2015). Begeleiders beschrijven dan ook dat ze hierom graag willen investeren in het uitbereiden en versterken van het netwerk van de jongeren, zoals bijvoorbeeld het opbouwen of verbeteren van een relatie met de buurt. Ook zien zij mogelijkheden in het opdoen van nieuwe contacten binnen dagbesteding, werk, of een sportclub. Van Audenhove & van der Laenen (2017) noemt het een taak van de begeleiders om hun binnen de werkrelatie sociale vaardigheden aan te leren en hiermee de jongere ondersteunen in het uitbreiden van het netwerk. De jongeren in dit onderzoek gaven echter aan op dit vlak geen verwachtingen te hebben van begeleiders, geven over het algemeen zelfs aan dat ze het vervelend vinden dat een ambulant begeleider zich daarmee bemoeit. Jongeren noemen dat hun netwerk groot genoeg is, terwijl begeleiders daar wel hiaten zien. Je kunt je hierom afvragen of bij de keuze tot het stopzetten van de intramurale indicatie de capaciteiten om zelfstandig een sterk netwerk op te bouwen niet scherper moeten worden beschouwd, en men hierbij de mening van de begeleiders sterker moet laten wegen.

Over de rol van de ambulante begeleider is veel geschreven in de literatuur. Alle jongeren in dit onderzoek gaven aan in meer of mindere mate hulp te kunnen gebruiken bij het zelfstandig wonen. Er lijkt weinig verschil te zijn in zienswijze van begeleiders en jongeren over het nodig hebben van ambulante begeleiding, zoals wel wordt beweerd in het onderzoek van Trout et al. (2011). Totdat de situatie zich voordoet dat er afscheid moet worden genomen van een bekende begeleider, en er een nieuwe begeleider moet worden geïntroduceerd. Begeleiders geven aan dat een werkrelatie dan risico loopt, en jongeren vertellen ook dat op dat moment voor hun het belang van begeleiding ter discussie staat, en ze zelfs de neiging hebben de begeleiding te beëindigen. Dit kan te maken hebben met de

hechtingsproblematiek en het instellingsverleden van de meeste jongeren, terwijl dit nu juist de groep is die een langdurige werkrelatie met een hulpverlener zo hard nodig heeft (Höjer & Sjöblom, 2015) omdat hun netwerk zo klein is. Datzelfde onderzoek noemt het belang van contact houden met eerdere hulpverleners en dit sluit aan bij de mogelijkheden die Lojal heeft, namelijk de nabijheid van de woongroep waar deze jongeren hebben gewoond. De woongroep wordt door de meeste jongeren als deel van hun netwerk gezien en zal ook een plek zijn waar jongeren die daar hebben gewoond op terugvallen als het in de ambulante begeleiding niet zo goed gaat. Vanuit de voormalige woongroep kan het contact met ambulante begeleiders worden aangemoedigd en kan de kennismaking met nieuwe begeleiders worden gestimuleerd. De jongeren zijn hierin zeer duidelijk, ze moeten iemand “kennen” voordat ze degene vertrouwen. Waar Reilly (2003) stelt dat het niet verstandig is om nieuwe begeleiders te introduceren bij de overstap, is er bij Lojal gekozen voor een ambulant team dat los staat van het team van de woongroep. Dit probleem kan ondervangen worden door een kennismaking vooraf op de woongroep, tussen jongere en ambulant begeleider en langzaam overnemen van de taken door de ambulant begeleider volgens Trout et al. (2011), om zo de overgang van de woongroep naar begeleid zelfstandig wonen soepel te laten verlopen. Gezien het feit dat jongeren aangeven dat ze graag begeleid worden door iemand die ze al “kennen”, is een kennismaking vooraf een factor die de kans van succesvol zelfstandig wonen vergroot. In de interviews gaven jongeren aan dat een gesprek soms al voldoende is om de ambulant begeleider een kans te geven.

Hoewel in het beleidsplan van de gemeente Zutphen/Deventer (2017) staat beschreven dat sommige jongeren de stap naar zelfstandig wonen niet willen nemen omdat de huidige voorziening zo mooi is, is daarvan niets gebleken in dit onderzoek. De redenen die de stap voor deze jongeren zo moeilijk maken liggen wel in de twijfels of ze voldoende hebben gespaard, of er wel voor hun geschikte woonruimte is, en of ze zich wel staande kunnen houden in de maatschappij. Waar jongeren bijvoorbeeld noemen dat ze niet in een studentenhuis willen wonen, leggen ze ook uit dat daar vanwege hun autisme teveel prikkels zijn, of ze het er te vies vinden vanwege hun smetvrees of hun eetstoornis. Wat de huisvesting betreft is volgens Mendes et al. (2013) een veilige, geschikte en betaalbare woonplek van belang. Hoewel de gemeenten Zutphen/Deventer (2017) onderkennen dat het aanbod van betaalbare woningen een knelpunt is en daartoe overleg en samenwerking stimuleren om die situatie te verbeteren, wordt dit nog steeds als een grote hindernis ervaren om extramuraal te gaan wonen. De mogelijkheid die Stichting Woonzorg Lojal biedt is een zeer praktische maar ook goed bij de jongere passende oplossing: zij huren een woning die vervolgens door de jongeren weer gehuurd kan worden, alleen of bijvoorbeeld samen met anderen die begeleid worden door Lojal. Dit voorkomt dat jongeren op straat komen te staan zodra hun intramurale indicatie beëindigd wordt. Voor de jongeren is dit een erg prettige oplossing. Lojal wil vanuit hun visie de jongere niet afwijzen maar de deur

openzetten als de jongere hulp nodig heeft, dit is dus ook voor Lojal een passende oplossing. Het bieden van de mogelijkheid dat jongeren van Lojal woonruimte huren van Lojal, wordt door alle geïnterviewden als een grote succesfactor genoemd van ambulantisering bij Lojal.

4.3 Beperkingen van het onderzoek

Dit kwalitatieve onderzoek is gehouden met een klein aantal respondenten die ook nog onderverdeeld zijn in twee groepen, te weten acht jongeren en vier begeleiders. Dat maakt dat het onderzoek niet representatief is voor de gehele populatie jongeren die ambulant begeleid wonen en hun begeleiders, enkel voor de jongeren van Lojal en hun begeleiders.

Een andere beperking kan liggen in het gestructureerde karakter van het onderzoek en de keuze om de interviews met de jongeren niet langer te laten duren dan drie kwartier tot een uur, waardoor er mogelijk niet voldoende nieuwe informatie naar voren is gekomen. De keuze voor deze aanpak is gemaakt op basis van een inschatting van concentratievermogen en bereidheid van de jongeren, om zo over de gekozen thema's voldoende informatie te krijgen. Voor vervolgonderzoek over het onderwerp "ambulantisering bij Lojal", wordt aanbevolen om één van de thema's, zoals *netwerk* of *begeleiding* als onderwerp te nemen waardoor er meer informatie kan komen uit de interviews. Ook het betrekken van de gemeente, de gedragskundige en verwanten kan nieuwe informatie opleveren.

5 Aanbevelingen

Uit de resultaten komt naar voren dat het vinden van geschikte, betaalbare woningen voor jongeren moeilijk is en veel tijd vergt. Daarom is het belangrijk dat de jongeren hierop anticiperen door zich zodra ze in de woongroep gaan wonen in te schrijven bij de woningbouwverenigingen en een begin te maken met de voorbereidingen voor zelfstandig wonen. Bij deze voorbereiding kan het doel zijn dat jongeren een realistisch beeld krijgen van zelfstandig wonen met ambulante begeleiding, waardoor er een kans bestaat dat impulsieve keuzes minder vaak voorkomen. Bij dit realistische beeld hoort de uitleg dat jongeren voor zelfstandig wonen niet alleen spaargeld en praktische vaardigheden zoals koken, wassen en schoonmaken nodig hebben, maar ook een sterk netwerk en een ambulant begeleider die hun met raad en daad terzijde staat en waarmee een goede werkrelatie dus van essentieel belang is. Bij de beschrijving van zelfstandig wonen kunnen ambulante begeleiders een rol spelen door uitleg te geven in de woongroep over wat zelfstandig wonen met ambulante begeleiding inhoudt. Daardoor worden ze ook onmiddellijk voor de jongere een bekend persoon, wat de begeleiding bij de overstap naar ambulant wonen kan verbeteren. Overwogen kan worden om bij de voorbereiding op zelfstandig wonen ook jongeren in te zetten die succesvol zelfstandig wonen. Als “ervaringsdeskundige” maar ook vanwege het feit dat Lojal benoemt dat zij binnen de werkwijze in de woongroep vaker de jongeren inzetten om te overtuigen of om als voorbeeld te dienen.

Waar het de keuze voor het ambulant begeleid wonen betreft zijn het niet alleen jongeren die een verstandige keuze slechts op basis van voldoende informatie kunnen nemen. Gemeenten moeten keuzes over intramuraal en extramuraal wonen ook maken op basis van voldoende informatie. Gemeenten voelen ook de verantwoordelijkheid voor jongeren, en ondanks het feit dat er een financieel belang is bij de ambulantisering van jongeren, omdat dat de gemeente minder geld kost, realiseren gemeentes zich ook dat de kosten bij een terugval van jongeren waarbij jongeren bijvoorbeeld dakloos worden, schulden krijgen, in de criminaliteit belanden of in een verslaving terechtkomen vele malen hoger zijn dan langer investeren in intramuraal wonen. Voor het maken van een juiste inschatting zullen jongeren en begeleiders van Lojal gezamenlijk een goede beschrijving moeten geven aan de gemeente van de mogelijkheden maar ook de problematiek en daarbij kunnen zij gebruik maken van de theorie zoals bijvoorbeeld van Dumaret et al. (2011) die de risico's op terugval groot acht bij jongeren zoals die worden begeleid door Lojal. Ook theorie over psychische problematiek, een hechtingsstoornis of LVB problemen kan hierbij van belang zijn. Gezien de ervaring die begeleiders hebben met jongeren die succesvol zelfstandig wonen met ambulante begeleiding, maar ook ervaringen met jongeren waarbij het zelfstandig wonen niet goed is verlopen, kunnen

begeleiders op basis van deze theorie een gefundeerd advies geven aan de gemeente en een voorspelling geven van het verloop van een intramurale of een extramurale plaatsing.

Tot slot is het verhuren van woonruimte aan jongeren van Lojal een oplossing voor een probleem in de samenleving, namelijk het niet beschikbaar zijn van geschikte woonruimte voor deze jongeren, waarin Lojal zich krachtig toont in het verlenen van hulp. Hierbij is het belangrijk dat Lojal al haar mogelijkheden benut, zo lang dat nodig is. Het betreft maatwerk, waarbij iedere situatie verschillend is en andere oplossingen behoeft. Deze bijzondere inzet is, vanuit loyaliteit, een van de pijlers van de stichting en belangrijk is dat Lojal dit trouw blijft!

Literatuurlijst

- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5e ed.). Oxford, Groot-Brittannië: Oxford University Press.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017, 31 oktober). 30 procent jeugdhulp niet voor het eerst. Geraadpleegd op 7 november 2017, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/44/30-procent-jeugdhulp-niet-voor-het-eerst>
- Courtney, M. E., Piliavin, I., Grogan-Kaylor, A., & Nesmith, A. (2001). Foster Youth Transitions to Adulthood: A Longitudinal View of Youth leaving Care. *Child Welfare League of America*, 80(6), 685–717.
- De la Fosse, F. (1997). De dans om het kind. In D. Broos, & K. van Dun (Reds.), *Hou me (niet) vast* (pp. 49–66). Apeldoorn, Nederland: Garant.
- Dumaret, A., Donati, P., & Crost, M. (2011). After a Long-Term Placement: Investigating Educational Achievement, Behaviour, and Transition to Independent Living. *Children & Society*, 25(3), 215–227. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2009.00283.x>
- Gemeente Zutphen. (2017). *Regiovisie 2017-2022* (Transformatie maatschappelijke opvang, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg en beschermd wonen ggz). Geraadpleegd van https://raad.zutphen.nl/data/raadsstuk-raad/regionale-meerjarenvisie-maatschappelijke-opvang-en-beschermd-wonen/Bijlage%201_2017%20Regiovisie%202017%20-%202022%20DEF%20versie%208%20maart%202017-1.pdf
- Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2014). Voices of 65 Young People Leaving Care in Sweden: “There Is So Much I Need to Know!”. *Australian Social Work*, 67(1), 71–87. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2013.863957>
- Jansen, H. (2016, 18 mei). De kwalitatieve survey Methodologische identiteit en systematiek van het meest eenvoudige type kwalitatief onderzoek. *Kwalon*, 2018(2). Geraadpleegd van https://www.tijdschriftkwalon.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/KW-10-3-3/De-kwalitatieve-survey
- Kummeling, J. (1995). *Afstandelijke betrokkenheid: contextuele hulpverlening aan affectief verwaarloosde jongeren*. Amsterdam, Nederland: Boom Uitgevers.
- Mendes, P., Baidawi, S., & Snow, P. (2013). Young People Transitioning From Out-of-Home Care: A Critical Analysis of Leaving Care Policy, Legislation and Housing Support in the Australian State of Victoria. *Child Abuse Review*, 23(6), 402–414. <https://doi.org/10.1002/car.2302>
- Movisie. (2015, 15 april). Transitie jeugdzorg: een overzicht. Geraadpleegd op 11 december 2017, van <https://www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg-overzicht>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). Hechting en hechtingsproblemen. Geraadpleegd op 22 januari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Hechting-en-hechtingsproblemen>

- Reilly, T. (2003). Transition from Care: Status and outcomes of youth who age out of foster care. *Child Welfare League of America*, 82(6), 727–747. Geraadpleegd van <https://pdfs.semanticscholar.org/1f29/ee69eb603aba46cd97327ed0ca9e0fa1c6e6.pdf>
- Schuengel, C., Venmans, J., Van Ijzendoorn, R., & Zegers, M. (2006). *Gehechtheidsstrategieën van zeer problematische jongeren*. Amsterdam, Nederland: SWP.
- Sharples, A., Gibson, S., & Galvin, K. (2002). 'Floating support': implications for interprofessional working. *Journal of Interprofessional Care*, 16(4), 311–322. <https://doi.org/10.1080/1356182021000008247>
- Stichting Woonzorg Lojal. (z.d.). Wonen. Geraadpleegd op 18 januari 2018, van www.lojal.nl
- Transitie Autoriteit Jeugd. (2017). *Zorgen voor de jeugd-Derde jaarrapportage Transitie Autoriteit Jeugd*. Geraadpleegd van <https://transitieautoriteitjeugd.nl/nieuws/3de-jaarrapportage-taj-zorgen-voor-de-jeugd>
- Trimbos Instituut. (2012). *Ambulantisering*. Geraadpleegd van <https://assets.trimbos.nl/docs/acd05b16-ca20-42ed-a8c5-4a4b655ea013.pdf>
- Trimbos Instituut. (2015). *Ambulantisering in de regio Oost-Veluwe en de Achterhoek: Visiedocument en ontwikkelagenda voor de zorg aan mensen met ernstige psychische aandoeningen*. Geraadpleegd van <https://assets.trimbos.nl/docs/fee99b91-06d7-49fd-874f-acabef8004eb.pdf>
- Trout, A. L., Hoffman, S., Huscroft-D'Angelo, J., Epstein, M. H., Duppong Hurley, K., & Stevens, A. L. (2014). Youth and parent perceptions of aftercare supports at discharge from residential care. *Child and Family Social Work*, 19, 304–3011. <https://doi.org/10.1111/cfs.12003>
- Van Audenhove, S., & Vander Laenen, F. (2017). Future expectations of young people leaving youth care in Flanders: the role of personal and social capital in coping with expected challenges. *Child and Family Social Work*, 22, 256–265. <https://doi.org/10.1111/cfs.12233>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2015). *Van beschermd wonen naar een beschermd thuis: Advies Commissie Toekomst beschermd wonen*. Geraadpleegd van https://vng.nl/files/vng/van-beschermd-wonen_20151109.pdf
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2016). *Van 18-min naar 18-plus: handreiking voor gemeenten bij de overgang van jeugd naar volwassenheid*. Geraadpleegd van https://vng.nl/files/vng/publicaties/2016/20160613_handreiking_van_18_min_naar_18_plus_definitief.pdf
- Yung, A. R. (2016). Youth services: the need to integrate mental health, physical health and social care. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 51(3), 327–329. <https://doi.org/10.1007/s00127-016-119>

Bijlage 1

Toestemmingsverklaring

Hallo,

Mijn naam is Ans Winkelman en ik ben bezig met een onderzoek voor Stichting Woonzorg Lojal. Daarvoor wil ik graag van jongeren en begeleiders horen hoe het gaat met het zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. En wat dan belangrijk is als je voor die tijd in een woongroep/woonlocatie hebt gewoond.

Ik wil graag een interview met je houden. Dat duurt ongeveer een uur. Ik ga het geluid opnemen met mijn notebook en dan zal ik het later uittypen en verwerken in mijn onderzoek. Dat gebeurt anoniem: ik zal nergens je naam gebruiken.

Je mag zelf kiezen waar je het interview wilt houden, in jouw huis of op kantoor bij Lojal. Ik hoop dat je me veel te vertellen hebt want jouw mening is belangrijk en daar hebben anderen misschien ook weer iets aan. Ik wil je alvast heel hartelijk bedanken voor je deelname!

In te vullen door deelnemer interview:

Ik verklaar voldoende uitleg te hebben gekregen over het onderzoek. Mijn deelname bestaat uit 1 mondeling interview met onderzoeker en de gegevens uit dit interview worden anoniem verwerkt. Ik zal het zeggen als ik op een vraag geen antwoord wil geven, ik ben daartoe niet verplicht. Ik neem geheel vrijwillig deel aan het onderzoek en ik ben ouder dan 18 jaar.

Datum.....

Naam.....

Handtekening

In te vullen door interviewer/onderzoeker:

Ik verklaar voldoende uitleg te hebben gegeven over het interview en het onderzoek, en alle vragen daarover te hebben beantwoord. Ik verklaar de geluidsopnames volgens de richtlijnen van kwalitatief onderzoek 5 jaar te bewaren en de gegevens uit de interviews anoniem te verwerken in het onderzoek. Informatie uit de interviews die betrokken deelnemer zou kunnen schaden zal ik na overleg met de deelnemer niet verwerken in het onderzoek.

Datum.....

Naam: Ans Winkelman-Haer

Handtekening

Bijlage 2 topiclijsten

Topiclijst voor respondenten die ambulant begeleid wonen na verblijf in een woonvoorziening. Ter inleiding zal interviewer bedanken voor het mogen interviewen van de geïnterviewde, zich voorstellen en uitleg geven over het onderzoek. Er zal een consentformulier worden ondertekend.

Kenmerk	dimensie	indicator
Keuze om ambulant te gaan wonen	Jongere zelf Gemeente Begeleiding Lojal verwachtingen (Lojal, z.j., Trout et al., 2014))	–inleidende vraag: wil je iets vertellen over jezelf en hoe je hier woont? – Waarom ging je zelfstandig wonen met ambulante begeleiding? Wie heeft de keuze gemaakt dat je zelfstandig ging wonen? En wat vond je daar van? –wat had je verwacht van het zelfstandig wonen?–was je goed voorbereid?–wat vind jij belangrijk om zelfstandig te kunnen wonen? Wat heb je daarvoor nodig?
Verleden	Meerdere woonplekken gehad Verwerkt verleden Gedragsproblemen Psychische problemen (Reilly, 2003., Dumaret et al., 2011)	–wil je iets vertellen over waarom je bij Lojal ging wonen? Heb je op meerdere plekken gewoond? –zijn er dingen uit het verleden die jou nu hinderen of juist helpen bij het zelfstandig wonen?
Huisvesting Financiën/ werk	Betaalbaar veilig geschikt (Dumaret et al., 2011, Mendes et al., 2013) werk of andere inkomsten Omgaan met geld (Dumaret et al., 2011, Sharples et al., 2002, Courtney et al., 2001)	–hoe ben jij aan je kamer/woning gekomen en wat vind je daar van?– Wat doe je overdag?(Denk aan werk, studie, dagbesteding) –is zelfstandig wonen betaalbaar voor jou? Kun je goed omgaan met geld?–wat had je allemaal geleerd om zelfstandig te kunnen wonen?
Netwerk	Familie Vrienden Buren Stad (Mendes et al., 2013, Courtney et al., 2001, Van Audenhove & Vander Laenen, 2017)	–Kun je me iets vertellen over het contact met jouw netwerk? (Denk aan vrienden, familie, buren, sportvereniging) –als je hulp nodig hebt, wie vraag je dan om jou te helpen? Vind je het makkelijk om hulp te vragen? –helpt de begeleiding jou bij het onderhouden van jouw sociale contacten?
Begeleiding	Steun Bekende (Reilly, 2003, Sharples et al., 2003, Yung 2016, Dumaret et al., 2011, Höjer & Sjöblom, 2014)	–Heb je een vaste begeleider of meerdere begeleiders? –Ken jij je begeleider al lang? –Hoe vaak zien jullie elkaar? En is dat voldoende? – Waarmee krijg jij hulp van je begeleider? –Wat is het allerbeste waarmee begeleiding jou helpt of heeft geholpen?

Topiclijst voor respondenten die ambulant begeleider zijn. Ter inleiding zal interviewer bedanken voor het mogen interviewen van de geïnterviewde, zich voorstellen en uitleg geven over het onderzoek. Er zal een consentformulier worden ondertekend.

kenmerk	dimensie	indicator
Keuze om ambulant te gaan wonen	Jongere zelf Gemeente Begeleiding Lojal verwachtingen (Lojal, z.j., Trout et al., 2014))	–inleidende vragen zoals vragen naar functie en op welke plek(ken) binnen Lojal degene werkzaam is. –Kun je uitleggen hoe de keuze tot zelfstandig ambulant wonen tot stand komt? Wat vind je daarvan? –wat voor verwachtingen hebben jongeren van zelfstandig wonen?– zijn de jongeren goed voorbereid op zelfstandig wonen?–wat vind jij belangrijk voor jongeren om zelfstandig te kunnen wonen? –wat hebben ze daarvoor nodig?
Verleden	Meerdere woonplekken gehad Verwerkt verleden Gedragsproblemen Psychische problemen (Reilly, 2003., Dumaret et al., 2011)	–waarom komen jongeren over het algemeen bij Lojal wonen? –Hebben ze op meerdere plekken gewoond? –zijn er dingen uit het verleden die de jongeren nu hinderen of juist helpen bij het zelfstandig wonen?
Huisvesting Financiën/ werk	Betaalbaar veilig geschikt (Dumaret et al., 2011, Mendes et al., 2013) werk of andere inkomsten Omgaan met geld (Dumaret et al., 2011, Sharples et al., 2002, Courtney et al., 2001)	–hoe komen de jongeren aan woonruimte en wat vind je er van? –Wat doe de jongeren overdag? (Denk aan werk, studie, dagbesteding)–is zelfstandig wonen betaalbaar voor de jongeren? – kunnen de jongeren met geld omgaan?–wat hadden de jongeren zoal geleerd om zelfstandig te kunnen wonen?
Netwerk	Familie Vrienden Buren Stad (Mendes et al., 2013, Courtney et al., 2001, Van Audenhove & Vander Laenen, 2017)	–Kun je iets vertellen over het netwerk van de jongeren die ambulant zelfstandig wonen? Wat is jouw rol als begeleider daarin? Kun jij de jongeren helpen om meer sociale contacten te vinden? –vragen de jongeren hulp aan hun netwerk? En waarom wel, of niet?
Begeleiding	Steun Bekende (Reilly, 2003, Sharples et al., 2003, Yung 2016, Dumaret et al., 2011, Höjer & Sjöblom, 2014)	–Ben jij de vaste begeleider van de jongere of zijn er meerdere begeleiders? Hoe vaak zie je de jongere? Wat vind je daar van? –Waarmee ondersteun jij de jongere en wat vind je daarvan? –Kun je iets uitleggen over de tijd die je nodig hebt om de jongere te begeleiden met het zelfstandig wonen, en heb je daarvoor voldoende tijd?